

8D02302 – Аударма ісі (Батыс тілдері) білім беру бағдарламасы бойынша философия (PhD) докторы дәрежесін алу үшін дайындалған Ғабдикаримова Ғулижазира Сатилдокасовнаның «Абай өлеңдері түпнұсқа және аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензент, филология ғылымдарының докторы, профессор Айманкүл Адалштын

ЖАЗБАША ШҚІРІ

Р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысанның бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы	1.1 Диссертацияның тақырыбы «Мәдениеттің барлық бағыттарын дамытудың жүйелілігі мен кешенділігі» және «қазақстандық мәдени мұра элементтерін танымақ етуге ықпал жасау» деп аталатын қағидастар бекітілген «Қазақстан Республикасы мәдени саясатының 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында» (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 250 қаулысы) көрсетілген міндеттерге Ұлттық құрылтай басқосуларында Ел Президентінің Жана Қазақстан контекстінің басым бағыттарын бекемдеуге арнаған нұсқауларына толық сәйкес келеді. Абай Құнанбайұлының поэтикалық мұрасын орыс және атылшын тілдеріндегі аудармаларымен салыстыра зерттеу ұлттық әдеби мұраны әлемдік ғылыми-мәдени кеңістікке таныту, қазақ көркем сөзінің мағыналық тереңдігін өзге тілдерде жеткізу және аударма сапасын ғылыми тұрғыдан бағалау мәселелерімен тікелей байланысты. Сондықтан диссертация тақырыбы Қазақстандағы рухани-мәдени мұраны халықаралық деңгейде танытуға, ұлттық әдебиеттің аудармадағы репрезентациясын зерттеуге және гуманитарлық ғылымдардың қазіргі бағыттарын дамытуға сай келеді. Сонымен қатар бұл тақырып Абай мәтіндерін әлемдік оқырманға ұсынуда аударманың тек тілдік делдалдық емес, ұлттық әдеби канонды халықаралық қабылдауға дайындайтын мәдени-танымдық құрал екенін нақтылауға мүмкіндік береді.

	Ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған. 2. Зерттеудің нысаны қазак мәдениеті, әдебиеттану және тілтаным тоғысындағы бірнеше позицияда маңызды және өзекті. А. Байтұрсынұлы, Қ. Жұбанов, М. Әуезов бастап берген, академик Р. Сыздықтың зерттеулерінде жалғастырылған Абайтану саласын жаңа ғылыми көзқарастармен толықтырады, екіншіден, аударматануда аз зерттелген поэтикалық мәтін нұсқаларының тәржімасына қатысты кешенді, жүйелі әдістер ұсынылады, үшіншіден, көркем шығарманың биік шыңы – поэзия үлгілерінің, әсіресе Абайдың поэтикалық тәйіпін мағыналық-құрылымдық сипатының басқа тілдерде берілуінің негізгі нысана болуы және ғылыми-практикалық тұрғыдан талдануы әдебиет пен тіл ұштасатын лингвостилистика, лингвомәдениеттану, аударматану салаларының жетілдірілуіне елеулі үлес қосады. Автордың аударманы түпнұсқаның сыртқы көшірмесі ретінде емес, поэтикалық мазмұнды қабылдаушы тілдің нормалары мен мүмкіндіктері арқылы қайта құру үдерісі ретінде қарастыруы жұмыстың ғылыми маңызын арттырады. Бұл тәсіл Абай поэзиясын аударуда мағына, форма, ұлттық реңк және көркемдік әсер арасындағы байланысты тереңірек түсіндіруге мүмкіндік береді.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған. 3. Өзі жазу принципі бойынша ізденушінің диссертацияны жазу сапасы «жоғары» деп бағаланады. Диссертант академиялық жазылым талаптарын сақтаған және ғылыми мәтіннің стильдік мүмкіндіктерін терең меңгерген. Мәтіндері дәйектемелер жүйелі әрі логикалық байланысқа ие, ізденуші белгілі бір көзқарастарды талдап, өзіндік қорытындылар жасаған, тұжырымдарды беруде логикалық тұтастық сақтаған. Жұмыстың бағытына сәйкес ғылыми терминологиялық қорды қолдануы, зерттеу әдістері мен деректерді интерпретациялау тәсілдері «жоғары» деңгейде ұсынылған.

		Автордың дербес ғылыми ұстанымы әсіресе аударма мәтіндерін салыстыру барысында байқалады. Диссертант тек дайын теориялық тұжырымдарды қайталап қоймай, нақты өлең жолдары мен олардың аударма нұсқаларын талдау арқылы өзіндік қорытынды жасайды. Түпнұсқадағы поэтикалық ойдың аудармада өзгеруі, кейбір ұлттық-мәдени ренктердің әлсіреуі немесе прагматикалық бейімделуі сияқты құбылыстарды анықтауы зерттеудің дербес орындалғанын көрсетеді. Әсіресе түпнұсқа мен аудармадағы жекелеген поэтикалық бейненің, сөз тіркесінің немесе құрылымдық өзгерістің жалпы мәтіннің прагматикалық әсеріне қалай ықпал ететінін талдауы автордың материалды формалды емес, аналитикалық деңгейде ментеренін көрсетеді.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген. 4.1 Ұлт мәдениетінде қазақ тіліндегі көркем туындыларды басқа тілдерге тәржімалаудың қоры да, тәжірибесі де мол. Әсіресе қазақ прозасын аударма арқылы әлемге танытуда ұлт мәдениеті айтарлықтай жетістіктерге жетті. Поэзия жанрының да аударма арқылы әлемге таралу деңгейі жақсы. Дегенмен ғылыми тұрғыдан қарағанда, бағалауларда «жақсы аударма, сәтті аударма, сәтсіз аударма» сияқты межелер көбірек айтылады. Осындай баға беруде аудару процесінің проблемалары, аудармашының лингвоқұзыреттілігінің деңгейі тасада қалып қояды, ғылыми тереңдету жетіспей жатады. Жұмыста әлемдік аударматану теориясында дәстүрлі түрде қалыптасқан нақтылау, трансформация, түсіріп тастау, гипер-типоним әдістерінен басқа мәдениетаралық бейімдеу, стильдік, коммуникативтік, прагматикалық бейімдеу тәсілдері кеңінен таратылған. Осы терминдердің өзегі – сәйкестік. Түпнұсқаны құрылымды жағынан сәйкестендіруге айтарлықтай маңызды емес, маңызсыз деуге де болмас, бұл әр тілдің құрылымдық ерекшеліктеріне байланысты. Түпнұсқаны тәржіма арқылы әлемге танытуда маңыздысы – бір ұлттың тілдік қолындағы әсіресе санкилы астарлы мағынаны жеткізудің амалдарын табу. Айталық, «Ғылым тапшай мақтанба» шығармасының <i>Пока не знаешь – молчи. Пока будешь – молчи. Не мешся блеском парчи</i> болып берілуіндегі немесе «<i>Жаз өлеңіндегі Қыз-кейіншек үй тігер жолдарының Девичата и молодухи стравят дом», Девичата стравят юрту</i>, аталшың тілінде <i>войлочные палатки</i> сияқты түрлі

	нұсқалардың семантикалық салыстырмалы-салғастырмалы әдіс арқылы талдануы, сондай-ақ «Қартайдық, қайғы ойладық» деп басталатын <i>мәтіндегі ұйқы сергек, ойың кермек, Мұңдасарға кісі жоқ сөзді ұғарың, дандақ</i> сияқты ақынның ішкі көңілікүйін білдіретін ұйқастардың бірде ақөлеңмен, енді бірде қарасөзге жақын тәсілмен берілуі, осындай аса күрделі проблемалардың талдануы – поэтикалық мәтінді тәржімалаудың ғылыми негізін қалайтын тың ізденістердің жемісі. Зерттеудің өзектілігінің негіздемесі де осында. Өзектіліктің тағы бір нақты көрінісі – Абай өлеңдерінің ағылшын тіліндегі кейбір аудармалары тікелей қазақ тілінен емес, аралық орысша нұсқалар арқылы жасалатындықтан, бастапқы мағыналық қабаттардың өзгеру немесе әлсіреу қаупі туындайды. Диссертация осы мәселені нақты мәтіндік материал арқылы талдап, поэтикалық аудармадағы сатылы тәржіманың әсерін бағалауға мүмкіндік береді.
4.2. Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) айқындайды; 2) ішінара айқындайды; 3) айқындамайды.	4.2. Диссертацияның құрылымы мен мазмұны диссертация тақырыбын толық және жан-жақты айқындайды. Жұмыстың құрылымы зерттеудің мақсаты мен міндеттеріне қол жеткізуге мүмкіндік беретін, логикалық реттілікпен жүйеленген үш бөлімге жинақталған. Тараулар мен ішкі тармақтар поэтикалық мәтін аудармасын зерттеу, зерттеудің дереккөздері, эмпирикалық базаны жүйелеуден басталып, Абай поэзиясының құрылымы мен мазмұнына қатысты бірізділікпен баяндалған. Мазмұнда тақырыптан тыс артық теориялық ауытқулар байқалмайды. Әр тарау түпнұсқа мен аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігін ашуға қызмет етеді, сондықтан диссертацияның құрылымы зерттеу нысанын жүйелі түрде танытады.
4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді.	4.3. Зерттеудің мақсаты мен міндеті толық сәйкес келеді. Түпнұсқа мен типологиялық құрылымы басқа тілдерге аударылған мәтіндердің мағыналық-құрылымдық сәйкестігін, мәтіндердің көркемдік қызметін дәлелдеу мақсатында салыстырмалы-салғастырмалы талдау жүргізілген, басқа тілдерге аудару кезінде игерілген түрлі әдістердің нәтижесінде сәйкестік проблемалары анықталған.

	Міндеттердің жүйесі зерттеу логикасын нақты көрсетеді: алдымен поэтикалық аударманың теориялық ұғымдары анықталады, содан кейін олар Абай өлеңдерінің орыс және ағылшын тілдеріндегі нақты аударма нұсқаларын талдауға қолданылады.
4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) ішінара байланысқан; 3) байланыс жоқ.	4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық тұрғыдан толық байланысқан. Аударматану теориясының ең өзекті тұсы – балама табу мәселесін негізгі зерттеулерге сүйене отырып таратып алған зерттеуші жұмыстың келесі тарауларында ақын өлеңдерінің құрылымы мен мағынасы басқа тілдерге қалай жеткізілді деген проблеманы лингвистикалық аспектіде кеңінен талдайды. Талдауға орыс және ағылшын тіліне тәржімалаған 31 аудармашының мәтіндері тірек болған. Жұмыстың ішкі бірлігі ұғымдық аппараттың тұрақты қолданылуынан да көрінеді. “Мағыналық сәйкестік”, “құрылымдық сәйкестік”, “трансформация”, “прагматикалық бейімдеу” сияқты негізгі ұғымдар диссертацияның барлық бөлімінде бір ғылыми жүйе ретінде қызмет етеді.
4.5 Автор ұсынған жана шешімдер (категорилар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау ішінара жүргізілген; 3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.	4.5 Қазақ поэзиясының құрылымы да, мағынасы да өте күрделі. Қазақ қараөлеңінің буын жүйесін сақтау мүмкін бола бермейді, орыс тіліне көбіне силлабо-тоникалық типпен аударылды. Ағылшын тіліне метроритмикалық құрылымының сәйкестігі негізге алынады. Ұйқас, ырғақ, ритм, интонация екінші тілдің ерекшеліктеріне бағынады. Бұл – заңды. Сонымен қатар қазақ поэзиясының басқа тілдерге берілуінде ең түйінді мәселе сәйкестік категориясына байланысты. Сөздің тура мағынасының сәйкестігі, контекстталды сәйкестік, баламалы сәйкестік сияқты күрделі категориялы ұғымдар зерттеуде басқа тілдерге түсінікті болуы мүддесінде ұйқасқа, ырғаққа бейімдеу, стильдік және прагматикалық бейімдеу, аударудың түрлі тәсілдері арқылы жақсы жүйеленген, дәлелденген, іргелі зерттеулердегі көзқарастармен салыстырылған. Бұл тұста автор аралық тл арқылы жасалған аудармада түпнұсқадағы ұлттық-мәдени мағына бір рет емес, екі рет интерпретацияланатынын байқаған. Сондықтан соңғы аудармада мағыналық ығысу, бейнелік әлсіреу немесе прагматикалық әсердің өзгеруі ықтимал екені ғылыми тұрғыдан негізделген.

5. Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	5.1. Диссертациядағы ғылыми нәтижелер мен қатидаттар, тұтастай алғанда, 75% -та жаңа деп бағаланады. Зерттеу нысанының өзектілігін дәйектеу мақсатында және поэтикалық мәтінінің ерекшеліктерін сипаттауда ізденуші тарапынан қазақ әдебиеттануы мен қазақ тілтанымдары, әлемдік лингвистикадағы аударманың ғылыми негіздері, әдіс-тәсілдері мен қағидалары жан-жақты қарастырылады. Сонымен қатар жұмыста аса күрделі сала – поэтикалық мәтінді тәржімалау ісінде типологиялық құрылымды басқа тілдердің ерекшеліктеріне, қабылдайтын реципиентке ыңғайлап, семантикалық, стильдік, функционал, контекстуалды сәйкестіктер табу процесінде байқалатын прагматикалық бейімдеу тәсілі яғни поэзияның мәнін ғана жеткізу кеңінен таратылады. Сондай-ақ зерттеуші ұсынған функционал, коннотативті, формальді-эстетикалық бағамалық, коммуникативтік әсер, коммуникативтік трансформация терминдері аударма теориясының әдіснамасын толықтырады. Автор аударма сапасын жалпы әсер деңгейінде ғана емес, түпнұсқаның семантикалық өзегі, құрылымдық ұйымдасуы, поэтикалық бейнелілігі және прагматикалық ықпалы сияқты нақты өлшемдер арқылы бағалайды. 5.2. Диссертацияның қорытындылары «толығымен жаңа» деп танымыз. Бұлай деуімізге біріншіден, негіз бар. Біріншіден, эквиваленттілік – күрделі ұғым. Осы ұғымды ізденуші адекват, барабар терминдерімен салыстырып, бұрын арқилы түсіндіріліп келген эквиваленттілік – түпнұсқа мен аударма мәтінінің мағыналық, функционалдық және көркемдік тұрғыдан сәйкестігі деген дұрыс, жаңа, абсолютті эквиваленттілікке қол жеткізу мүмкін емес деген дұрыс, жаңа, қорытынды жасаған. Екінші тарау бойынша Абай поэзиясын аударудағы сәйкестіктердің түрлі типтерін жүйелеуі де алдыңғы еңбектерде қарастырылмаған мәселе, сондықтан жаңа. Ақынның «Ғылым таппай мақтанба», «Жаз», «Қыран бүркіт не алмайды, салса баптап», «Қартайдық, қайғы ойлады, ұлғайды арман» сияқты 10-нан астам шығармасын 6-7 аудармашы жасаған нұсқаларындағы құрылымдық-мағыналық сәйкестіктерді талдауы поэтикалық аударманы зерттеу тәжірибесінде бұрын толыққанды қамтылмаған.
-------------------------------	---	--

		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Бұл қорытындылар Абай поэзиясын болашақта шет тілдеріне мүмкіндігінше тікелей қазақ тілінен аудару қажеттігін ғылыми тұрғыдан негіздеуге мүмкіндік береді. Сонымен бірге олар аудармашының тек тілдік емес, лингвомәдени және поэтикалық құзыреттілігінің де шешуші рөл атқаратынын көрсетеді.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша дәлелді бағыттары үшін).	5.3. Диссертация гуманитарлық бағытта орындалғандықтан, техникалық, технологиялық немесе экономикалық шешімдер негізгі зерттеу нысаны болып табылмайды. Дегенмен жұмыста аударма мәтінін талдаудың әдістемелік жолдары, поэтикалық аударманы бағалау өлшемдері және түпнұсқа-аударма сәйкестігін анықтау тәсілдері ұсынылған. Бұл шешімдер аударматану саласы үшін ғылыми-әдістемелік тұрғыдан негізді. Жұмыстың шешімді жаңалығы поэтикалық мәтінді аударуда реципиентке түпнұсқаның құрылымынан төрі мағынасын, негізгі идеясын жеткізу мақсатында стильдік және прагматикалық бейімдеуді дәлелдеуі болып саналады. Атап айтқанда, автор ұсынған талдау тәсілдері поэтикалық мәтінді аударуға дейінгі дайындық кезеңінде түпнұсқаның мағыналық орталығын, бейнесілік жүйесін, құрылымдық тіректерін және ұлттық-мәдени ректерін алдын ала анықтауға көмектеседі. 6. Диссертацияға қойылатын талаптарға сәйкес әр тарауда және жұмыстың соңында берілген қорытындыларда зерттеудің нысанасы, өзектілігі, маңыздылығы, жаңалығы толық негізделген. Квалитативті зерттеу (Qualitative research) тұрғысынан нақты дереккөзден алынған тілдік фактілерді лингвистикалық әдістер арқылы терең, әрі сапалы талдау жүргізілген. Қорытындылардың негізділігі автордың аудармалардағы айырмашылықтарды субъективті бағалау арқылы емес, нақты тілдік фактілермен дәлелдеуінен байқалады. Мәселен, лексикалық ауысым, құрылымдық өзгеріс, мағыналық кенәу, түсірілім, экпликация және прагматикалық бейімдеу сияқты құбылыстар нақты мәтіндер негізінде көрсетілген.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет:	7.1. Қорғауға ұсынылған тұжырымдар (ережелер) толық дәлелденген. 1-тұжырым бойынша іргелі еңбектерді таныш ете отырып, поэтикалық аудармалардағы эквиваленттілік мәселесінің ғылыми-теориялық сипаты

	7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	бағандардан, эквиваленттіліктің бірнеше деңгейі, бағамалылық, эквивалентті сәйкестік ұғымдары зерттеудің бірінші тарауында ажыратылған. 2 және 3 тұжырымдар Абай поэзиясын орыс, ағылшын тілдеріне көптеген шетелдіктер тәржімалаған нұсқаларын салыстыра отырып, нысаната сәйкес түпнұсқа мәтінде қамтылған мазмұндық, ұғымдық, мағыналық, стилистикалық және коммуникативтік аспектінің аудармалардағы құрылымдық-мағыналық сәйкестіктері дәлелденуі екінші тарауда берілген. 4 және 5 тұжырымдар – Абай өлеңдері аудармасындағы прагматикалық бейімдеу, мағыналық және құрылымдық сәйкестік мәселелері соңғы тарауда дәлелденген.
	7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.	7.2 Тривиалды емес (жоқ). Зерттеу ізденуші тарапынан маңызды проблемата тереңдеп барып, дәстүрлі түрде қалыптасқан ұғымдардан бөлек, ғылыми шығармашылық ізденіспен әрбір фактіні талдап, лингвистикалық аударматанудың теориясы мен практикасын үлес қосуды көздеген және осы мақсатына елеулі түрде қол жеткізген.
	7.3 Жаңа ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	7.3 Лингвистикалық аударматанудың теориясы мен практикасын үлес қосу мақсатындағы ізденушінің тұжырымдары, талдау әдістері жаңа.
	7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең; 4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	7.4 Қолданылу деңгейі ауқымды, кең. Зерттеу нәтижелерін лингвистика ғана емес, сонымен қатар әдебиеттану, мәдениетаралық коммуникация, поэтика, мәтінтану салаларының аспектілерінде пайдалануға ғылыми-практикалық тұрғыдан тиімді.
	7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия; 2) жоқ	7.5. Зерттеу нәтижелері ізденушінің авторлығымен жарияланған 11 ғылыми мақалада дәлелденген (ия). Жарияланған мақалаларда зерттеу тақырыбына қатысты теориялық және практикалық мәселелер қарастырылып, диссертация нәтижелерінің бір бөлігі ғылыми айналымға енгізілген. Сондықтан қорғауға ұсынылған негізгі тұжырымдар мақалаларда ішінара және жеткілікті деңгейде дәлелденген деп бағалауға болады. Осы арқылы қорғауға ұсынылған ережелер декларативті сипатта қалмай, диссертациядағы нақты талдау нәтижелерімен тікелей байланысады. Олардың құндылығы Абай поэзиясының аудармасын “дұрыс” немесе “бұрыс” деген қарапайым бағалау арқылы емес, көпқабатты мәтіндік сәйкестік тұрғысынан қарастыруында.

	3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
8. Дәйектілік кандидаты. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған: 1) ия; 2) жоқ. 8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия; 2) жоқ.	8.1 Иә. Зерттеудегі әдістеменің таңдалуы негізделген және диссертациялық жұмыстың әдіснамасы нақты жазылған . Жұмыстың теориялық және эмпирикалық бөлімдерін ұсыну үшін таңдалған зерттеу әдістері тақырыптың әдіснамалық мазмұнын ашуға толық мүмкіндік береді. Әдістердің үйлесімді қолданылуы поэтикалық мәтінді тек тілдік деңгейде емес, көркемдік, мәдени, прагматикалық және қабылдау деңгейінде де талдауға мүмкіндік берген. 8.2. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі бар. Диссертация нәтижелері қазіргі гуманитарлық зерттеу әдістері негізінде алынған. Автор мәтіндік салыстыру, аударма трансформацияларын анықтау, семантикалық интерпретация, құрылымдық талдау және прагматикалық бағалау тәсілдерін қолданған. Бұл тәсілдер зерттеу нәтижелерінің дәйектілігін қамтамасыз етеді. Дегенмен, түпнұсқа мен бірнеше тілдегі аударма мәтіндердегі құрылымдық және мағыналық сәйкестіктерді алдағы уақытта заманауи әдістерді пайдалана отырып, компьютерлік, цифрлық технологиялар жүйесіне енгізуге болады. Бұл ұсыныс зерттеудің болашақтағы қолданбалы мүмкіндігін кеңейтеді, өйткені поэтикалық аудармадағы лексикалық сәйкестіктерді, құрылымдық өзгерістерді және трансформация түрлерін сандық әдістер арқылы жүйелеу зерттеу нәтижелерін одан әрі нақтылай түсер еді.
	8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және зандылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық	8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар дәстүрлі лингвистикалық әдістер арқылы талданған. Диссертация гуманитарлық бағытта орындалғандықтан, қорытындылар эксперименттік зерттеу арқылы емес, мәтіндік, салыстырмалы және интерпретациялық талдау арқылы дәлелденеді. Автордың теориялық тұжырымдары нақты поэтикалық мәтіндер мен олардың аудармаларын салыстыру арқылы расталған. Бұл гуманитарлық ғылымдар үшін жеткілікті дәлелдемелік негіз болып саналады.

	ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; 2) жоқ.	Теориялық қорытындылар мәтінінің нақты құрылымынан, мағыналық өзгерісінен және аудармадағы трансформация сипатынан туындағандықтан, олар зерттеу материалымен тікелей байланысты әрі ғылыми тұрғыдан сенімді.
	8.4 Манызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған. 8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз.	8.4 Иә. Диссертация тақырыбының бағытына сәйкес зерттеудегі ұсынылған теориялық қорытындылар отандық абайтану, қазақ және әлемдік аударматану, лингвомәдениеттану теориясы бойынша 150-ге жуық іргелі зерттеулер қарастырылған, сілтемелермен расталған. Әдебиеттерді пайдалану барысында автор теориялық деректерді жай шолу ретінде емес, өз талдауына негіз болатын ғылыми тірек ретінде қолданған. Бұл диссертациядағы тұжырымдардың ғылыми контекспен байланысын күшейтеді. 8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі ғылыми тұжырымдарды негіз етуге, ғылыми қорытындылар жасауға жеткілікті. Онда аударма теориясына, көркем аудармаға, поэтикалық мәтінге, абайтануға және салыстырмалы талдауға қатысты еңбектер қамтылған. Әдебиеттер диссертацияның теориялық және әдіснамалық негізін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Дегенмен болашақта поэтикалық аудармадағы корпусқа негізделген зерттеулер мен цифрлық мәтін талдауы бойынша жаңа еңбектерді қосу осы бағыттағы келесі зерттеулер үшін пайдалы болар еді.
9	Практикалық құндылық қатидаты 9.1 Диссертацияның теориялық маңызды: 1) <u>бар</u> ; 2) жоқ. 9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді	9.1 Иә. Диссертация теориялық маңызға ие. Зерттеу нәтижелері қолданбалы лингвистиканың аударматану, мәтінтану, лингвомәдениеттану, салыстырмалы тіл білімі салаларының зерттеу аспектілерінің кеңейтілуіне үлес қосады. Осы арқылы диссертация поэтикалық аудармада матына мен құрылымның арақатынасы жөніндегі теориялық түсінікті нақтылай түседі және көркем мәтін аудармасын бағалаудың ғылыми өлшемдерін кеңейтеді. 9.2 Зерттеу нәтижелерін бірнеше тілдегі салыстырылған тілдік фактілерді абайтану, аударма теориясы мен практикасын оқыту саласында, Қазақстанның жоғары оқу орындарының оқу бағдарламаларының мазмұнына

	практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) <u>ия</u> ; 2) жоқ.	кіретін элементті аударма пәндерін қалыптастыру кезінде пайдалануға болады. Практикалық тұрғыдан бұл нәтижелер аудармашыларға түпнұсқа мәтіннің қандай компоненттері міндетті түрде сақталуы керек, ал қай тұстары қабылдаушы тілдің нормасына сай бейімделуі мүмкін екенін анықтауға көмектеседі.
	9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	9.3 Практикалық ұсыныстарды толығымен жаңа деуге болады, өйткені аударма теориясы бойынша лингводидактикалық базаны жаңа идеялармен толықтыра алады, құрылымы әр басқа тілдер арасындағы мәдениет диалогы жөнінде білімді тереңдетеді. Ұсыныстардың құндылығы олардың нақты аударма материалынан туындауында. Олар теориялық сипатта ғана емес, Абай мәтіндерінің нақты аудармаларын салыстырмалы талдау нәтижесіне сүйенеді.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	10. Ізденушінің академиялық жазу сапасын «жоғары» деп бағалауға болады. Білім бағдарламасының бағытына сәйкес ғылыми зерттеулерге қойылатын талаптарды толық қанағаттандырады, сиптемелер мен дәйексөздер диссертацияның техникалық ресімдеуі талаптарға сәйкес келеді. Академиялық бағдануға бағалаушылық немесе публицистикалық сипаттағы тұжырымдар басым емес, ғылыми дәлел мен мәтіндік талдау алдыңғы орында қойылған. Бұл диссертацияның ғылыми стиль талаптарына сай жазылғанын көрсетеді.
11.	Диссертацияға ескертулер	Диссертацияның қолжазбашымен жан-жақты таныса келе, ізденуші осы бағыттағы зерттеуді әрі қарай дамытады деген игі ниетпен төмендегі ұсыныс-ескертуді назар аудартамыз. 1. Зерттеуде шетел ақындарының аудармалары көбірек салыстырылған. Абай өлеңдерін Б. Момышұлы, Ә. Қодар сияқты түпнұсқа тіл мен екінші тілді жетік білетін қазақ ұлтының өкілдері жасаған тәржімалар мен кейде алдымен қарасөзге реттеп алып аударма жасаған шетел ақындарының аудармаларындағы құрылымдық-мағыналық сәйкестіктерде қандай ерекшеліктер бар деген мәселе айқындала түскенде, поэтикалық мәтіндері ұлттық кодтың берілуіне қатысты тұжырымдар ғылыми-қолданбалы тұрғыдан негізделе түскен болар еді.

		2. Абай поэтикасындағы рухани философиялық ойды, ақынның көңілдікүйін жеткізетін көріктеу құралдарының, этноұғымдардың, коннотативті мағыналардың аудармада берілуіндегі олқылықтарға лингвистикалық сыни көзқарас белгілі бір жүйемен, нақты айтылғанда, зерттеу нысанының мақсаты айқындала түскен болар еді. 3. Болашақтағы ғылыми ізденістерінде ізденуші А. Байтұрсынұлының, Қ. Жұбановтың сөз қисыны, сөз талтау мәселелеріне қатысты тұжырымдарын, Р. Сыздықтың «Абайдың сөз өрнегі» деп аталатын іргелі зерттеуіндегі, Г. Белыгердің «Властитель слова» тақырыбындағы эсселерінде баяндалған көзқарастарды назарға алу керек. Аталған ұсыныстар диссертацияның негізгі ғылыми нәтижелеріне әсер етпейді. Олар жұмыстың болашақта одан әрі дамуына, зерттеу аясын кеңейтуге және аударма материалдарын тереңірек жүйелеуге бағытталған ғылыми-әдістемелік пікір ретінде қарастырылады.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)	12. Зерттеу жұмысының нәтижелері бойынша жарық көрген ғылыми мақалалар зерттеу нәтижелерінің ғылыми негізділігін қамтамасыз етеді. Олардың ғылыми деңгейі зерттеудің мақсатын айқындайды және зерттеу міндеттеріне қолжеткізудің нақтылығын дәлелдейді. Докторант тақырыпқа сәйкес ізденіс нәтижелерін Ғылым және жоғары білім саласында сатаны қамтамасыз ету комитеті тарапынан ұсынылған журналдарда, халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияларда, шетелдік ғылыми басылымдарда, 11 мақала түрінде жарияланған. Мақалалардың тақырыптық бірізділігі диссертация нәтижелерінің кездейсоқ емес, жоспарлы ғылыми ізденіс аясында қалыптасқанын көрсетеді. Жарияланымдар диссертациядағы негізгі тұжырымдардың ғылыми ортада апробациядан өткенін дәлелдейді.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)	8D02302 – Аударма ісі (батыс тілдері) философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған Табиджаримова Гүлжазира Сағидокасова «Абай өлеңдері түпнұсқа және аударма мәтіндерінің мағыналық-құрылымдық сәйкестігі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы – Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым және жоғары білім саласында сапаны қамтамасыз ету комитетінің философия докторы (PhD) дәрежесін беруге қотын талаптарына толық сәйкес келетін, қазіргі кезде кеңінен қолға алынған шығыс, еуропалық тілдерге, түркітекес тілдерге аударма ісін дамыту арқылы қазақ мәдениетін әлемге таныту ісінде, білім беру жүйесінде ғылыми-практикалық үлес қосатын, қолданбалы лингвистиканың көптеген аспектілерін

	жетілдіретін теориялық және практикалық маңыздылығы жоғары, ғылыми аппараты дұрыс, толық аяқталған зерттеу. Осы аталғандардың негізінде 8D02302 – Аударма ісі (батыс тілдері) философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған Габокаримова Гулжазира Саидокасовна философия докторы PhD дәрежесін алуға әбден лайық деп бағаланады.
--	--

Ресми рецензент

А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының
бас ғылыми қызметкері, филология ғылымдарының
докторы, профессор

12 маусым, 2026 жылы



[Handwritten signature]

(аты-жөні) А. Аппаш Қолын күзеткендігімен «А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты» РМҚК Төрағасын басқару, құжаттамалық қамтамасыз ету және бақылау бөлімі «12» 06 2026ж. <i>[Handwritten signature]</i>
